

Overdenking in de dienst voor kerk en wijk, Capelle-Schollevaar, 29 november 2009, 16.00 uur

Jaarthema: 'De Tien Geboden in Nederland'

Thema: 'Moet je altijd je ouders in ere houden?' n.a.v. het vijfde gebod

Lezingen: Exodus 20: 12; Spreuken 23: 22-25; Mattheüs 10: 37-39; Efeziërs 6: 1-4

1. Voor de één een gemakkelijk gebod, voor de ander niet...

Het vijfde gebod, 'Eer je vader en je moeder', is voor de één gemakkelijk, eigenlijk vanzelfsprekend, en voor de ander is het één groot probleem: 'Wat moet ik toch met mijn vader, of met mijn moeder?' Aan de éne kant zijn er mensen die er álles voor over hebben om hun biologische ouders te vinden, om ze leren kennen om ze lief te kunnen hebben. Aan de andere kant zijn er diep verstoorde verhoudingen. Ik vergeet nooit dat een vrouw van 95 me eens vroeg om contact op te nemen met haar zoon van 72. Ze hadden al jaren geen contact meer, en zij wilde zó graag dat het goed zou komen. Maar toen ik opbelde was de zoon heel resoluut: 'Nee! Het is voor mij een gesloten boek.'

2. Waarom dit gebod om je ouders te eren?

Waarom zou de Here God eigenlijk dit gebod gegeven hebben? Waarom zou je je ouders eren? Waarom is dat belangrijk? Ik noem een paar dingen.

In de eerste plaats dank je aan hen het leven. Wat betreft de menselijke kant van de zaak zijn zij de bron waaruit jij voortkomt. Zonder je ouders was jij er niet geweest!

In de tweede plaats zijn zij meestal ook degenen die jou hebben verzorgd en opgevoed. Ze hebben ontzettend veel voor je gedaan. Zelfs al ben je het er helemaal niet mee eens, hóé ze dat hebben gedaan, ze hebben het wél gedaan. Met vallen en opstaan, ongetwijfeld, want ouders zijn mensen, en dus ook

mensen met zonden, met fouten en gebreken. Maar hoe dan ook: ze hebben aan jou als kind veel tijd, veel zorg, veel geld en veel energie besteed. Je ouders eren heeft dan ook te maken met dankbaarheid. Dat is het tweede. In de derde plaats zijn de ouders de eersten in je leven, en vaak ook de belangrijkste, die je richting hebben gegeven. Zij hebben hun levenservaring op jou overgebracht. Zij hebben, als ze zelf gelovig waren of zijn, misschien ook hun geloof aan je doorgegeven. In ieder geval is dat in het bijbelse denken een heel belangrijk onderdeel van de opvoeding, eigenlijk het meest centrale: dat ouders hun kinderen de weg naar God wijzen. Als je als kind je ouders eert, dan neem je als het ware in dankbaarheid hun liefde aan, en hun levenservaring, en hun geloof, en die vormen voor jezelf weer een basis voor de toekomst. Daarom staat er bij dit gebod een belofte voor die toekomst: 'Toon eerbied voor uw vader en uw moeder. Dan wordt u gezegend met een lang leven in het land dat de HEER, uw God, u geven zal.' In Efeziërs 6 haalt Paulus dit gebod aan en hij omschrijft die belofte dan in zijn eigen woorden: 'Toon eerbied voor uw vader en uw moeder. Dan zal het u goed gaan en zult u lang leven op aarde.'

Wat moet je je voorstellen bij die belofte? Nou, heel concreet: de levenservaring van je ouders kan inderdaad vaak je leven verlengen. Ik kan me zo voorstellen dat vroeger in Israël ouders hun kinderen leerden: 'Die en die vruchten kun je eten, maar die zijn giftig!' In onze tijd leer je

je kinderen bijvoorbeeld om op te passen in het verkeer. Door gehoorzaam te zijn wordt je leven verlengd, inderdaad. Maar het gaat nog verder. Als je bedenkt dat in het bijbelse denken ouders hun kinderen de weg naar God wijzen, dan houdt dat altijd een belofte in voor de toekomst. Als je die weg gaat, dan wil God je zegenen. Dat kan zijn met een lang leven hier op aarde, maar nog veel wezenlijker: Hij zegent zéker met een lang leven in Zijn hemelse heerlijkheid.

Waarom dus je ouders eren? Omdat jij uit hen voortkomt, en ze jou meestal hebben verzorgd en opgevoed. En ten derde: omdat ze in het ideale geval jou wijsheid en geloof hebben geleerd. En dan is er nog een vierde reden: je ouders zijn in je leven de eersten die voor jou het gezag vertegenwoordigen. Zij zijn ook de centrale gezagsdragers. Als je als kind niet hebt geleerd om je ouders te gehoorzamen, wordt het heel lastig om later wel de juf te gehoorzamen, en nog later je chef. Als je niet hebt geleerd wat je plaats is tegenover je ouders, ken je ook je plaats niet tegenover de overheid, en waarschijnlijk ook niet tegenover God. In de kerkgeschiedenis is dan ook altijd gezegd: 'Dat vijfde gebod, daarin gaat het eigenlijk om méér dan alleen je vader en je moeder. Daarin gaat om jouw houding tegenover het gezag in je leven. Heb je geleerd om de mensen die boven je staan te eren? Of haal je daar je schouders voor op?' Het vijfde gebod heeft dus óók te maken met je leraar op school, met de agent die je een bon geeft, met de afdeling Personeel en Organisatie van je werk en met de ministers die je op de televisie ziet.

Waarom zou je je ouders eren? (1) Omdat je uit hen voortkomt. (2) Omdat zij je hebben verzorgd en opgevoed. (3) Omdat zij je (hopelijk) levenswijsheid en geloof hebben meegegeven. (4) Omdat zij de centrale gezagsdragers in jouw leven zijn.

3. Wat houdt dat in: je ouders eren?

Vervolgens is dan de vraag: 'Wat is dat eigenlijk: eerbied tonen, je ouders eren?' In het Hebreeuwse woord dat hier wordt gebruikt zit de betekenis van 'gewicht'. Je ouders wegen zwaar voor je, wat zij zeggen legt gewicht in de schaal. Je wilt ze niet zomaar wegwuiven. Eren, dat is iets anders dan op een slaafse manier blindelings doen wat zij zeggen. Ouders zijn niet boven alle kritiek verheven. In Efeziërs 6 zegt Paulus aan de ene kant: 'Kinderen, wees gehoorzaam aan je ouders uit ontzag voor de Heer, want zo hoort het.' Maar hij zegt vervolgens: 'Vaders, maak uw kinderen niet verbitterd, maar vorm en vermaan hen bij het opvoeden zoals de Héér dat wil.' In beide gevallen noemt Paulus de Heer: het gaat om gehoorzamen zoals de Heer zou vragen, en om opvoeden zoals de Heer het zou willen. Dat geeft het juiste kader aan: je ouders eren doe je in de geest van Jezus Christus. Over Jezus lezen we in Lukas 2, dat Hij Zijn ouders gehoorzaam was.

Naarmate je ouder wordt, krijgt dat 'eren' van je ouders steeds weer een andere inhoud. Als je een kind bent, dan eer je je ouders door te doen wat zij zeggen, maar als je ouders oud geworden zijn en misschien ook vergeetachtig, dan eer je juist je ouders door hen richting te geven en door hen te helpen om hun weg te gaan. Het gaat er dan om, dat je hen niet in de steek laat en hen niet veracht, zoals we

lazen in Spreuken 23: 'Veracht je moeder niet, wanneer ze oud is.'

Je ouders eren, dat heeft te maken met: respect tonen, liefde geven, ze betrekken bij je leven. Iemand die belangrijk voor je is, die wil je graag vertellen wat je op je hart hebt, waar je mee bezig bent. Omgekeerd: iemand die lucht voor je is, die laat je buiten jouw leven. Eén van de mooiste dingen die je als ouder kunt meemaken, is dat je kind je laat delen in zijn of haar geheimen. En wat is het dan belangrijk, dat die geheimen ook veilig zijn bij jou, als vader, of als moeder. Dat je kinderen dat niet op een verjaardagsfeestje terughoren van een oom of tante: 'Wat hoor ik? Heb je een vriendinnetje?'

Je ouders eren, dat wil zeggen: ze betrekken bij je leven, tijd met hen doorbrengen, ook in die periode van je leven dat jij het druk hebt en zij niet meer. Vroeger zei mijn moeder vaak: 'Als wij nou later ouder zijn geworden, dan hoeven jullie ons niet van alles te geven. We hopen alleen dat jullie ons af en toe eens mee uit nemen.' En vorig jaar drong het opeens tot mij door: 'Later, dat is nú! Nu zijn mijn ouders ouder geworden.' Tijd doorbrengen met je ouders. Als de relatie goed is, is dat ook alleen maar heerlijk. Je ouders eren, dat wil ook zeggen, dat je niet te snel over hen oordeelt. Ongetwijfeld hebben ze fouten gemaakt. Misschien wel heel domme fouten en heel grote fouten. Maar je moet hun opvoeding altijd zien in het licht van de tijd van toen en van hun mogelijkheden. Je ouders eren betekent: mild zijn, niet te snel oordelen.

4. En als je ouders je tot wanhoop drijven of dreven?

Het kan zijn, dat u of jij nu denkt: 'Ja, dat klinkt allemaal wel heel mooi, en heel ideaal, maar je moest eens weten, wat ik allemaal heb meegemaakt, of nog steeds meemaak! Ik zou het echt niet weten, hoe ik mijn ouders zou moeten eren!'

Laten we maar héél eerlijk zijn vanmiddag: er kan soms ontzettend veel spanning zitten tussen ouders en kinderen. Wat moet je doen, als je je geen raad weet met je ouders? Als je vader of je moeder je tot wanhoop drijft?

Het mooie vind ik, dat de Bijbel op dit punt precies de goede weg wijst. Wat zegt Jezus in Mattheüs 10? 'Wie meer van zijn vader of moeder houdt dan van Mij, is Mij niet waard, en wie meer houdt van zijn zoon of dochter dan van Mij, is Mij niet waard.' Oftewel: het gaat erom, dat we Jezus Christus op de eerste plaats zetten. God is altijd belangrijker dan mensen. En als er mensen zijn, zelfs al zijn het onze ouders, die ons belemmeren om te leven in trouw aan God, dan moeten onze ouders wijken.

Eigenlijk heeft iedereen te maken met het spanningsveld tussen gehoorzamen en je eigen weg leren gaan. Meestal komt dat spanningsveld vooral in de puberteit tot uiting. Het gaat om een losmakingsproces, en dat doet zeer, bij ouders, maar vaak ook bij kinderen. Ook de Here Jezus is daar doorheen gegaan. Zijn moeder Maria moest leren dat ze niet meer kon bepalen wat Jezus moest doen, en dat de gehoorzaamheid aan Zijn hemelse Vader boven alles ging. Op de bruiloft in Kana wilde Maria over Jezus beschikken, ze ging over Hem moederen. Ze merkte dat de wijn oprakte, dat zou een ramp zijn geweest en een grote schande voor het bruidspaar. En daarom zei ze: 'Jezus, de wijn is op!' Met andere woorden: 'Doe er wat aan!' Maar wat zei Jezus? 'Vrouw, wat heb ik met u te maken? Mijn uur is nog niet gekomen.'

Jezus heeft Zich losgemaakt van Zijn moeder, Maria, van wie Hij zóveel hield. Hij hield écht veel van haar. Toen Hij

hing te lijden en te bloeden aan het kruis, dacht Hij nóg aan Zijn moeder en Hij zorgde voor haar. Hij zei tegen Johannes, Zijn leerling: 'Zorg voor haar, alsof ze je eigen moeder zou zijn.'

Je losmaken van je ouders, dat hebben wij allemaal nodig. Wij moeten leren om onze weg te gaan, alleen in gehoorzaamheid aan God. Binnen die gehoorzaamheid aan God past eerbied en respect voor je ouders. Maar soms kunnen je ouders een sta-in-de-weg zijn om God te dienen. En als je dan moet kiezen, dan vraagt God om de eerste plaats.

En wat doe je, als je ouders je leven verwoest hebben? Door mishandeling, of misbruik, of door je aan je lot over te laten, of door als tirannen over je te heersen? Wat ouders soms doen met hun kinderen, is met geen pen te beschrijven... Als dat zo is in je leven, als je zoveel hebt geleden of nóg lijdt, weet dan dat Jezus Christus heel dicht bij je staat. Hij weet meer dan wie ook wat lijden is. En om ons te redden, is Hij door Zijn eigen Vader in de steek gelaten, toen Hij hing aan het kruis. Vlucht in je verdriet en in je nood naar Jezus toe! Leg je boosheid, je verdriet, je frustratie, leg je pijn aan de voeten van het kruis. En wat zegt Jezus? 'Heb je vijanden lief, bid voor wie jou vervolgen' (Mattheüs 5: 44). Misschien kun je dat doen, of gáán doen: bidden voor je ouders, tóch bidden, ondanks alles. Als je voor hen bidt, dan kan de Heilige Geest in je hart ruimte creëren voor een houding van vergevingsgezindheid. Dat is nog iets anders dan dat je ook echt vergeeft. Misschien kun je pas echt vergeven als je ouders om vergeving vragen, als dat ooit gebeurt. Maar je kunt wel, door Gods genade, komen tot een houding van vergevingsgezindheid. Als ze al gestorven zijn, kun je wellicht niet verder komen. Ze zullen je nooit meer vergeving kunnen vragen. Maar je kunt wel groeien naar een open houding, zonder wrok, omdat Jezus Christus ook voor jou álles overhad, en ook voor jou door Zijn Vader verlaten werd.

Inderdaad: Jezus werd door Zijn Vader verlaten. En om die reden zal de hemelse Vader ons nóóit verlaten, nooit en te nimmer. Hoe onze ouders hier op aarde ook zijn, er is een Vader die ons draagt, door alles heen. Hij is een Vader die ons nooit laat vallen. En omdat Hij ons nooit laat vallen, wil Hij ons ook hierbij helpen: bij het eren van onze ouders, en breder: bij het aanvaarden van gezag.

5. Als het ware een boom voor hen planten in Jeruzalem

Vorig voorjaar waren we als gezin in Israël. Eén van de mooiste momenten daar vond ik de ochtend, dat we bomen hebben geplant in een bos aan de rand van Jeruzalem, ook voor mijn ouders en mijn schoonouders. Als je voor iemand een boom plant, dan zeg je daarmee: 'Voor mij bent u van waarde, van gewicht, en ik wil

graag dat uw naam blijft voortleven en vrucht en schaduw geeft, en leven.' En Jeruzalem, dat is de plaats waarvan God ooit gezegd heeft: 'Daar wil ik wonen.'

Later dacht ik: 'Figuurlijk gezien is dát eigenlijk de roeping van ons allemaal. Je ouders eren, dat is: in Gods nabijheid laten zien dat je hen waarde geeft. Voor hen bidden, en hun naam hooghouden in Zijn aanwezigheid.' Misschien is dat wel de kern van het eren van je ouders: dat je als het ware voor hen een boom plant in Jeruzalem. Amen.